

## ทำความเข้าใจ “ แผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (Individualized Family Service Plan : IFSP) ”

โดย นางสาวปวีณา พิเชฐสินธุ์ (ครู คศ.2)

การเลี้ยงดูเด็กไม่ว่าจะเป็นช่วงอายุใด ครอบครัวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกในการกล่อมเกลา และส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านร่างกายการเคลื่อนไหว การใช้งานของร่างกายส่วนต่างๆ การทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อ พัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการช่วยเหลือตนเอง โดยเฉพาะในเด็กที่มีความบกพร่องหรือเด็กพิการนั้น ครอบครัวมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะมีความใกล้ชิด เข้าใจธรรมชาติ ความต้องการของสิ่งที่เด็กแสดงออกเป็นอย่างดี

เด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่องมักมีข้อจำกัดที่แตกต่างกัน บ้างมีข้อจำกัดทางกายภาพคือ มีความพิการทางร่างกายไม่สมบูรณ์เมื่อเทียบกับเด็กในวัยเดียวกัน บ้างมีข้อจำกัดในเรื่องสติปัญญา ที่รับรู้และเรียนรู้ได้ต่ำกว่าเกณฑ์ บางคนมีข้อจำกัดในเรื่องการแสดงออกทางภาษาและการสื่อสาร ข้อจำกัดดังกล่าวบางอย่างสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้ แต่ต้องได้รับการกระตุ้น หรือการช่วยเหลืออย่างถูกต้อง เหมาะสม หากได้รับการดูแลและช่วยเหลือได้เร็วจะทำให้ลดปัญหาที่เกิดตามมาในภายหลังได้ ดังนั้น การกระตุ้นและการช่วยเหลือเด็กพิการที่ดี จึงจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือของครอบครัวภายใต้แนวทางกระตุ้นและช่วยเหลือเด็กพิการที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละประเภทและแต่ละบุคคล

หลักการช่วยเหลือเด็กพิการนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าเด็กพิการจะพัฒนาได้ดีหากได้รับการดูแลด้วยความร่วมมือของครอบครัวและผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ บุคลากรทางการศึกษา ชุมชน การพัฒนาเด็กจำเป็นต้องพัฒนาตั้งแต่แรกเกิด หรือแรกพบความพิการ (Early Intervention : EI) การพัฒนาเด็กโดยให้ครอบครัวมีส่วนร่วมนั้นจะดำเนินการผ่านแนวทางการพัฒนาเด็กเป็นเฉพาะบุคคล ที่เรียกว่า “แผนให้บริการเฉพาะครอบครัว หรือ Individualized Family Service Plan (IFSP)” แผนให้บริการเฉพาะครอบครัว มีลักษณะเป็นแนวทางหรือเอกสารทางกฎหมายที่จัดทำขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครอบครัวลดการพึ่งพานักวิชาชีพ แต่เน้นการเพิ่มหรือพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะที่ครอบครัวจะสามารถช่วยเหลือ ดูแลเด็กพิการได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง

การจัดทำแผนให้บริการเฉพาะครอบครัวมักจะดำเนินการในเด็กแรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 3 ปี และดำเนินการจัดทำแผนดังกล่าวโดยคณะกรรมการหรือทีมที่ประกอบไปด้วยความร่วมมือของบุคคลหลายสาขา รวมทั้งครอบครัว เน้นส่งเสริมจุดแข็งหรือจุดเด่นของครอบครัว และตอบสนองต่อความต้องการของครอบครัว ในแผนฉบับนี้ครอบครัวหรือผู้ปกครองจะเป็นผู้ร่วมกำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาเด็ก ได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการ เทคนิคการช่วยเหลือและการดูแลเด็ก ได้มีโอกาสได้ทราบถึงแหล่งบริการ ผู้ให้บริการที่ครอบครัวและเด็กพิการสามารถเข้าถึงได้

การจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัวสำหรับเด็กพิการ มีขั้นตอนหลักๆ ในการดำเนินการจัดทำแผน คือ 1) เริ่มต้นจากครอบครัวพบผู้ประสานงาน เพื่อพูดคุยและให้คำแนะนำในเบื้องต้น 2) ประชุมกำหนดทีมสหวิทยาการของเด็กพิการ 3) ประเมินพัฒนาการอย่างรอบด้านโดยทีมสหวิทยาการ (Multidisciplinary) ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องกับเด็กพิการ เช่น แพทย์ พยาบาล นักกายภาพบำบัด นักจิตวิทยา นักตรวจวัดการได้ยิน นักตรวจวัดการเห็น นักแก้ไขการพูด นักการศึกษา เป็นต้น 4) ประชุมพิจารณาผลการประเมินเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กพิการ 5) กำหนดผู้ให้บริการ เป้าหมายหรือแนวทางการพัฒนาเด็กพิการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัวและทีมสหวิทยาการ กำหนดระยะเวลาการให้บริการ 6) ติดตาม ประเมินและทบทวนแผน

องค์ประกอบที่สำคัญที่ควรต้องปรากฏในแผนให้บริการเฉพาะครอบครัว คือ ระดับความสามารถในปัจจุบันของเด็กพิการที่ครอบคลุมถึงพัฒนาการด้านต่างๆ ได้แก่ พัฒนาการทางกาย พัฒนาการด้านสติปัญญาและการรับรู้ พัฒนาการด้านการสื่อสารและภาษา พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม และความสามารถในด้านการปรับตัว นอกจากข้อมูลพัฒนาการของเด็กพิการแล้ว ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวมีความสำคัญเช่นกัน ในส่วนของครอบครัวควรระบุจุดเด่นที่สามารถนำมาใช้เป็นปัจจัยในการส่งเสริมให้การพัฒนาเด็กพิการประสบความสำเร็จ ควรต้องระบุความต้องการของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิการ โดยเรียงลำดับความสำคัญ ต้องกำหนดเป้าหมายที่ต้องการอย่างชัดเจนที่จะเกิดขึ้นกับเด็กพิการและครอบครัว ระบุเงื่อนไข วิธีการและระยะเวลาที่จะทำให้เป้าหมายนั้นประสบความสำเร็จ กำหนดความชัดเจนของบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและผู้ให้บริการตามบริการนั้นๆ ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเด็กพิการและความต้องการของครอบครัว

การนำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (IFSP) มาใช้ในการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการมีประโยชน์หลายประการ ดังนี้

1) แผนการให้บริการเฉพาะครอบครัวเป็นเสมือนแผนที่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาเด็กอย่างถูกวิธี และเหมาะสมสำหรับแต่ละครอบครัว

- 2) แผนการให้บริการเฉพาะครอบครัวทำให้ครอบครัวทราบว่าบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับเด็กและครอบครัวมีอะไรบ้าง รับบริการได้ที่ไหน ใช้ระยะเวลาในการบริการนานเท่าใด และจะเริ่มต้นกระบวนการช่วยเหลือเด็กอย่างไร
- 3) แผนการให้บริการเฉพาะครอบครัวช่วยเพิ่มความสามารถ และความมั่นใจให้แก่ครอบครัวในการดูแล และกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก
- 4) แผนการให้บริการเฉพาะครอบครัวช่วยให้ครอบครัว และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก รวมถึงความต้องการของเด็กพิการและครอบครัว
- 5) แผนการให้บริการเฉพาะครอบครัวมีลักษณะการทำงานร่วมมือกันระหว่างครอบครัวและบุคลากรหลาย ๆ ฝ่ายทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ ที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ซึ่งจะทำให้การช่วยเหลือเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า แผนการให้บริการเฉพาะครอบครัวเป็นเครื่องมือหรือแนวทางที่จะช่วยในการพัฒนาเด็กพิการโดยเน้นความร่วมมือของครอบครัวและผู้เกี่ยวข้อง ตอบสนองความต้องการของครอบครัวเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความมั่นใจในการดูแลเด็กพิการ และช่วยเหลือเด็กพิการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

#### บรรณานุกรม

- <http://endoflifecare.tripod.com/Caregiving/id112.html> , Individual Family Service Plan (IFSP) by Mary B. D. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2555.
- <http://www.ldanatl.org/aboutld/professionals/guidelines.asp>, Guidelines for the Individualized Family Service Plan (IFSP) under Part C of IDEA สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2555.
- <http://www.TelAbility.org> , Understanding the Individualized Family Service Plan by Thea K. W. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2555.
- [http://www.spiritlakeconsulting.com/8LC/Sharedfiles/library/books/IFSPIEP Comparison. pdf](http://www.spiritlakeconsulting.com/8LC/Sharedfiles/library/books/IFSPIEP%20Comparison.pdf) , Individualized Family Service Plan (IFSP) and Individualized Education Program (IEP) A Comparison of Program Components. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2555.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดลำพูน. (2554). คู่มือแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว. ลำพูน.

